

ERZURUM İLİNDE KOSGEB DESTEKLERİ VE KOSGEB DESTEKLERİNE YÖNELİK VERİMLİLİK ANALİZİ

KOSGEB SUPPORTS IN ERZURUM PROVINCE AND EFFICIENCY ANALYSIS FOR KOSGEB SUPPORTS

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) desteklerinin, destekleri kullanan paydaşlara ne ölçüde katkı sağladığını analiz etmektedir. Aynı zamanda bu çalışma, destekler ile ilgili yaşanan olumsuzluklar ve beklentilerin neler olduğunu ortaya koymaya yönelik bir çalışmadır. Araştırmada veri toplama, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmış ve fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evreni 2020-2021 yıllarında KOSGEB'in KOBİ proje başlığı altında faaliyet gösteren Erzurum ilindeki KOBİ'lerdir. Araştırma KOSGEB destek programından yararlanan 10 işletme sahibi ile yüz yüze mülakat şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada bulgular analiz sürecini gerçekleştiren araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılar genel olarak desteklerden faydalanamadıklarını düşünmektedirler. Bunun sebepleri arasında; mentörlük, destek koşullarının ağır olması, prosedürlerin karmaşıklığı ön plana çıkmaktadır. Desteklerin Erzurum ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lere faydası, genel olarak olumlu olup, yeni destek programlarına pozitif bakıldığı görülmektedir. Ülke desteklerinin işletme verimliliğine etkilerine ilişkin katılım derecelerinin kuruluş sermayesi kendi öz sermayesi olanlar ile kuruluş sermayesi olarak devlet kredi teşviki kullananların farklılaştığı görülmektedir. Erzurum'da bulunan KOBİ'lere mentörlük çalışmasının yapılmasının ve destek prosedürlerini kolaylaştıran bir programın uygulanmasının KOSGEB destek verimliliğini artıracığı kanısına varılmıştır. Ayrıca KOBİ ihtiyaçlarına yönelik koşulların karşılıklı olarak gözden geçirilmesi ve revize edilmesi karşılıklı yarar sağlayacağına inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, KOSGEB, KOSGEB Desteği, KOSGEB Verimliliği, Erzurum

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze to what extent the Small and Medium Enterprises Development and Support Administration (KOSGEB) supports contribute to the stakeholders using the supports. At the same time, this study aims to reveal the negativities and expectations regarding the supports. In the research, data collection, semi-structured interview technique was used and phenomenology design was used. The population of the research is SMEs in Erzurum province operating under the SME project title of KOSGEB in 2020-2021. The research was conducted as a face-to-face interview with 10 business owners benefiting from the KOSGEB support program. The data obtained within the scope of the study was analyzed using the descriptive analysis method. In the study, the findings were interpreted by the researchers who carried out the analysis process. Within the scope of the research, participants generally think that they cannot benefit from support. Among the reasons for this: Mentoring, harsh support conditions and the complexity of the procedures come to the fore. The benefits of the supports to SMEs operating in Erzurum are generally positive, and it seems that new support programs are viewed positively. It is seen that the degree of participation in the effects of country supports on business efficiency differs between those whose founding capital is their own capital and those using government loan incentives as their founding capital. It has been concluded that mentoring work for SMEs in Erzurum and implementing a program that facilitates support procedures will increase KOSGEB support efficiency. It is also believed that mutual review and revision of the conditions for SME needs will be mutually beneficial.

Keywords: SME (Small and Medium Enterprises), KOSGEB (Small and Medium Enterprises Development Organization), KOSGEB Support, KOSGEB Efficiency, Erzurum

Aslı GENÇAL¹

Mehmet Sinan BAŞAR²

¹Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye

Atatürk University

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

²Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye

Atatürk University

Geliş Tarihi/Received 14.02.2024

Kabul Tarihi/Accepted 22.05.2024

Yayın Tarihi/Publication 30.06.2024

Date

Cite this article

Gencal, A., ve Başar, M. (2024). Erzurum

İlinde Kosgeb Destekleri ve Kosgeb

Desteklerine Yönelik Verimlilik Analizi.

Journal of Silk Road Tourism Research,

4(1),11-22

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Türkiye ekonomisinin yapı taşı olan KOBİ'ler, günümüzde rekabete ve değişime kolay uyum sağlayabilen yapılar olarak tanımlanabilmektedir. Yapılarındaki farklılaşmalara ve ekonomik büyüklüklerine rağmen istihdam ve üretim bakımından ülkeler için sundukları olanaklar tüm ülkeler için büyük önem taşımaktadır. KOBİ'lerin dünya üzerindeki yüzdelik dilimi toplam ticarethanelerin %99'undan fazlasına denk gelmektedir. Dinamik yapıları ile gelişmeye açık bir sistem olan KOBİ'lerin, büyük ticarethanelere oranla daha fazla avantaja sahip olduğunu söylemek mümkündür. KOBİ'ler büyüyerek pazardaki rekabet üstünlüğünü yakalar ve ekonomide söz hakkına sahip olmaktadır. Dolayısıyla her girişimci bir işletme amacı ile işe başlamaktadır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke, ekonomilerinin gelişiminde KOBİ'lerin sahip olduğu önemi anlaşılmaktadır. Sahip oldukları bu stratejik önemleri doğrultusunda KOBİ'lerin ekonominin dinamik oluşunun nedenini açıklamaktadır. Gerek normal ekonomik şartlarda gerek kriz dönemlerinde KOBİ'ler stratejik bir denge unsuru halinde görülmektedir. Küçük olmalarının avantajları ile teknolojik değişime ve rekabet düzeyine kolay ayak uydurarak ekonomik dinamiği sağlamaktadır. KOBİ'lerin önemini fark eden ülkeler, girişimcilerin önündeki engelleri kaldırmak ve onlara teşvik faaliyetleri düzenlemektedir ([Özdevecioğlu, 2013](#)).

Türkiye için son derece öneme sahip olan KOBİ'lerin rekabet gücünün ve verimliliğinin artırılması, kamu kuruluşlarının da birincil hedeflerindedir. İşletmelerin ve bireylerin talepleri doğrultusunda KOBİ hissesinin artırılması gerekçesi ile hizmete açılan KOBİ'ler, KOSGEB tarafından verilen çeşitli yardımlar ile teşvik edilmektedir.

KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı), Türkiye' de KOBİ'lerin gelişimini desteklemek hedefi ile çeşitli destekler ve programlar sunan kuruluşlardır. Bu desteklerin ve programların verimliliği ise işletmelerin gelişimine ve ekonomik büyümeye katkı sağlayıp sağlamadığı açısından önemli bir durumdur. KOSGEB desteklerinin verimliliği analiz edilirken dikkate alınması gereken bazı kriterler bulunmaktadır. Bu kriterler arasında desteklerin etkisi, kullanımı, hedef gruba ulaşma oranı, başvuru süreci, desteklenen projelerin sürdürülebilirliği ve başarısı gibi nitelikler yer almaktadır. KOSGEB desteklerinin etkinliğini ve verimliliği hakkında sağlıklı görüşler elde etmek amacı ile desteklenen projelerin başarısını analiz edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) desteklerinin, destekleri kullanan paydaşlara ne ölçüde katkı sağladığını analiz etmektedir. Aynı zamanda bu çalışma, destekler ile ilgili yaşanan olumsuzluklar ve beklentilerin neler olduğunu ortaya koymaya yönelik bir çalışmadır. Bu çalışmada, Erzurum bölgesinde faaliyet gösterip KOSGEB desteğinden faydalanan firmaların, sağlanan bu destekler doğrultusunda ilgili görüşleri alınmış ve desteklerin verimliliği araştırılmıştır. Yapılan alan yazın incelenmesinde, özelde Erzurum iline ait metafor bir çalışmanın bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu bağlamda KOSGEB desteğinden yararlanan 10 KOBİ girişimci ile iletişime geçilerek nitel bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın diğer bölümünde konu ile ilgili alan yazın taramasına yer verilmiştir. Çalışmanın diğer bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi ile ilgili bilgiler verilmektedir. Çalışmanın devamında analizler sonucu elde edilen bulgulara ve bunlara ilişkin yorumlara değinilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KOSGEB'in Tanımı, Kuruluşu, Amacı ve Faaliyetleri

KOSGEB, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın kısaltılmış adı olarak bilinmektedir. KOSGEB, 1990 yılında Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili bir kurulmuştur. Sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasında KOBİ payını artırmak, rekabet edebilme seviyesini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun bir şekilde gerçekleştirmek KOSGEB'in en önemli hedefleri arasındadır. 2009 yılında yapılan kanun değişiklikleri ile Türkiye'de KOBİ'lere verilen önem artmıştır ([KOSGEB, 2016a](#)).

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelere bedelli ve bedelsiz teşvikler sağlayan, tüzel kişiliği olan ve spesifik hukuk hükümlerine tabi olan KOSGEB 81 ilde taşra teşkilatını tamamlamıştır ([Bilen ve Solmaz, 2014](#)). Global çekişmenin arttığı günümüzde devletin iktisadi alt yapısını oluşturan KOBİ'ler ülkenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır.

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin talepleri ve problemleri bölgelere göre farklılık göstermektedir. Bu problem ve taleplerin hangi düzeyde, neden kaynaklandığı konularında çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalarda varılan sonuç genel anlamda kuruluş aşamalarında birçok sorun yaşadıkları kanısında olmuştur. Sermaye konusunun yanısıra kalifiye eleman, bürokratik engeller ve sosyal güvenlik primlerinin yüksekliği konularında da sorunlar yaşamaktadır. Bu konulara ek olarak mamul üretiminde küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ölçekleri oranında ölçek büyütmede yeterince başarılı olamamaktadır. İşletmeler teknolojinin gelişimini takip edemediklerinden ötürü rekabet güçleri zayıflamakta, üretim aşamasında kalite boyutunda eksik kaldıkları için verimlilikleri düşmektedir ([Cansız, 2008](#)). Son yıllarda gelişen dünya ekonomisi, yeni girişimcilerin yatırım

ortamlarının yokluğu ve problemlere çözüm bulunamayışı yüzünden iç ve dış pazar araştırmalarının yapılamaması da problemlerin başında yerini almaktadır.

KOSGEB müdürlükleri 2013 yılının sonlarına doğru 81 ilde resmen açılmış olup KOBİ'ler için birebir destek vermeye başlanmıştır. KOSGEB'in internet sitesinden KOBİ'ler başvuru işlemlerini gerçekleştirmektedirler. Öncelikle KOBİ'ler veri tabanına kayıt işlemini gerçekleştirdikten sonra KOBİ bilgi beyannamesi ve dokümanları doldurularak ekteki dokümanlar tamamlandıktan sonra KOSGEB müdürlüğüne başvuru yapılmaktadır. Müdürlükte yapılan değerlendirme sonucunda KOSGEB veri tabanındaki kaydı olan işletmelere destek verilmektedir. Her yıl güncel evraklar ile KOSGEB kaydının yenilenmesi gerekmektedir ([KOSGEB, 2016c](#)).

KOBİ'ler ülke ekonomisinde girişimcilerin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Ekonomideki bu büyük payı kapsayan KOBİ'ler, KOSGEB'in oluşturduğu destek programları doğrultusunda rekabet gücünü artırarak sürdürülebilirlik seviyesini en üst noktaya taşımak hedeflenerek günümüz Türkiye'sinin 2071 yılı baz alınarak amaçlarına zemin hazırlamaktadır. Bu kapsamda KOSGEB'in Misyonu; "Girişimci ve KOBİ'lerin rekabet güçlerini üst düzeylere çıkartarak farklı destek ve hizmetler sunarak sosyal ve ekonomik kalkınmadaki paylarını arttırmaktır". Vizyonu ise; "Global pazarda büyük yeri olan KOBİ'ler için dinamik ve güçlü KOSGEB" şeklindedir ([KOSGEB, 2016b](#)).

Milli sanayi ve iktisadi hedeflere paralel olarak tanımlanan öncelik alanları KOBİ Gelişim Destek Programı ile küçük ve orta büyüklükteki işletmeler tarafından yapılan tasarılar desteklenmektedir. Önemlilik düzeyine göre kalkınma planında bulunan hedefler ve stratejik dokümanlardaki öncelik belirlenmektedir. Ulusal sanayi ve ekonomi politikalarımız doğrultusunda inovasyon ve katma değerli piyasalar bulunmaktadır. KOSGEB teşvik programı ile:

- Güçlü inovasyon,
- Piyasaların kapasite ve yeteneklerinin iyileştirilmesi,
- Ananevi küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin yenilikçi iş modelleri ve üretmeye teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

1.2. KOBİ Tanımı

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme, endüstrileşme seviyesine, ticarethanelerin tabi oldukları bölümlere ve üretim yöntemlerine uygun olarak tanımlamaları gerçekleşmektedir. Ancak yurdumuzda sadece üretim sektöründe olan ticarethanelerin KOBİ şeklinde değerlendirilmesi ile diğer bölümlerde bulunan ticarethanelerin KOBİ olarak nitelendirilmesinden ötürü KOBİ desteklerinden faydalanamaması mevzu bahis olmuştur ([Gül, 2007](#)). Bu sebepten ötürü küçük ve büyük işletme ayrımı yapılmaktadır. Çalışan kişi sayısı 1-9 arasında olan ticarethaneler küçük, 9 ve üzeri olan işletmeler büyük işletme olarak tanımlanmaktadır ([Yurttadur, 2015](#)). KOBİ kavramı ekonomik bir anlam taşımaktadır ([Küçük, 2005](#)). Avrupa Komisyonu KOBİ tanımına göre KOBİ'yi üçe ayırarak şöyle ifade etmektedir:

- Mikro işletmeler, çalışanı 10 kişiden az olan ve hisselerinin %25 veya daha fazlası işletmeler tarafından üstlenilmiş kuruluşlardır.
- Küçük işletmeler, çalışanı 50 kişiden az olan ve hisselerinin %25 veya daha fazlası işletmeler tarafından üstlenilmemiş olan kuruluşlardır.
- Orta işletmeler, çalışanı 50-250 arasında değişim gösteren ve hisselerinin %25 veya daha fazlası işletme tarafından üstlenilmemiş olan kuruluşlardır.

Çin'de 1000 kişiden az olan çalışanlar, Amerika'da 500 kişiden az çalışanlar ve Avrupa'da ise 250 kişiden az çalışanı olan işletmelerde KOBİ ticarethaneleri olarak ifade edilmektedir ([Dominguez ve Mayrhofer, 2018](#)).

1.3. KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin dinamik yapısından dolayı piyasaları canlı tutma özelliğinden kaynaklı olarak her toplum için aranır hale gelmiştir. Hızlı değişen günümüz piyasasında bireylerin arz ve taleplerine hızlı yanıt vermeleri KOBİ'lerin değerini göstermektedir. Geçmiş dönemlerde buhranlı zamanların altından kalkmasına önyak olan KOBİ'lerin piyasadaki önemini vurgulamaktadır. KOBİ'lerin ekonomik faydalarının yanı sıra sosyal faydaları ile de sistem içinde varlıklarını sürdürebilmektedir. İş yaratma, teknoloji ve rekabet aracılığı ile iç talebi teşvik ederek KOBİ'lerin gelişmesini ve finansal erişimi sağlamaktadır ([Aras, 2017](#)). Sosyal hayattaki faydalarını şöyle sıralanmaktadır:

- Kuruldukları alanlar için gelişmişlik düzeyini artırmak,
- Kalifiye eleman yetiştirmek,
- Gelir dağılımını eşitlemek,
- Sosyal anlamda dengesiz durumları ortadan kaldırmak,
- Rekabeti korumak,
- Kırsal kesimin portföyünü değiştirmeye yardımcı olmak,

Kuruluş alanlarında yaşayan insanlara istihdam olanağı sağlayarak göç durumunu engellemek olarak

sıralanmaktadır. KOBİ'lerin, sosyal yaşam ve ekonomiye sağladığı bu etkileri artırılabilir. KOBİ'lerin sistemde bu denli önemli olması nedeni ile büyük işletmeler küçülme politikasına giderek KOBİ sınıfına katılmayı tercih etmektedirler (Kaya, 2017).

KOBİ'ler, büyük işletmelerin ilk adımı olarak görülmektedir. İktisadi kaynakların verimli kullanılması artış sürecini hızlandıran, marjinal fikirlerin ortaya çıkmasına yardımcı olması özelliği ile bütünlüğü sağlamanın ilk adımı olarak görülmektedir. KOBİ'ler ekonomik anlamda büyümeye katkısından dolayı gelişmenin antipatik gücü olarak görülmektedir (Savlovsch ve Robu, 2011). Gelişmekte olan ülkelerde KOBİ'ler, istihdamı ve rekabeti artırdığı için KOBİ aktiviteleri ülkelerin gelişmesine büyük katkı sağladığı yadsınamaz bir gerçektir (Bakan, 2015).

1.4. Dünyada KOBİ'lerin Sistem İçerisindeki Yeri

1945'li yıllarda dünyada yaşanan ekonomik krizlerden ötürü ülkeler küçük ve orta işletmelerin kıymetini bilememiş ve büyük işletmelerin ülke kalkınmasına fayda sağlayacağı inancında idiler. Fakat 1970'li yıllarda yaşanan buhranlı dönemlerde KOBİ'lerin önemi yavaşça artmaya başlamıştır. Gelişen endüstri sektöründe yenilikler ve teknolojinin gelişmesi ile küçük ve orta büyüklükte ki işletmeler hakkında yapılan teşvik ve çalışmaların önemi artmaktadır (Akbaba, 2020). 1970-80 yıllarında yaşanan ekonomik krizden etkilenmeyen KOBİ'lerin önemi her geçen gün artmaya başlamıştır. Gelişmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler büyümelerini KOBİ'lerin varlığına dayandırmaktadırlar (Kaya, 2017).

Dünyanın tüm ülkelerinde KOBİ'ler Gayri Safi Yurtiçi Hasıla üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır (Savlovsch ve Robu, 2011). Global iktisadi gelişmenin %80'nini oluşturan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler Doğu Asya' da ürün ihracatının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Tayvan'da dışsatımın %56'sını, Kore ve Çin Cumhuriyeti'nde ise %40'nın küçük ve orta büyüklükteki işletmeler sayesinde gerçekleştirilmektedir (Singh vd., 2010). KOBİ'ler sahip oldukları dinamik ve esnek yapıları sayesinde ülke ekonomilerine büyük katkı sağlamaktadır (Marangoz ve İnak, 2018).

KOBİ'ler ülkemizde oldukça fazladır (Ay ve Talashlı, 2007). TÜİK (2018)' e göre KOBİ girişimcilerin 2019 yılında toplam payı %99,8 olarak ifade edilmektedir. Türkiye'de KOBİ'lerin önemi giderek artış göstermektedir. Bu artışın asıl nedeni ise dış ticarettten kaynaklanmaktadır. TÜİK (2020)'e göre son 10 içerisinde KOBİ işçi istihdamı yaklaşık 11 milyon 329 olarak görülmektedir. Mevcut olan ticarethanelerin %98,8'ini oluşturan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, işletmelerin %72,4'ünü oluşturmaktadır.

1.5. KOBİ'lerin Ekonomiye Katkıları

KOBİ'lerin büyük firmaların doğuşunda katkı sağlamak ile birlikte bir girişimci olarak tarihi geçmişi hakkında çok eski dönemlere gidilmemektedir. Günümüzde olan büyük işletmelerin birçoğunun geçmişi KOBİ'lere dayanmaktadır. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler orta düzeyde olduğu için yerel pazarı iyi tanımakla birlikte mal ve hizmet üretirken bu avantajdan yararlanmaktadır. KOBİ'lerin çevresinde bulunan satıcıların iyi iletişimleri sonucunda ulaşmak istedikleri ham madde ve sermayeye ulaşımını kolaylaştırmaktadır. KOBİ çalışanları az olduğundan dolayı fikir ve düşüncelerini yönetimle rahat bir şekilde paylaşmaktadır. Bu doğrultuda yöneticilerin iş yeri huzurunu ve üretim kalitesini artırmak için çalışanlarını kolaylıkla motive etme yeteneğine sahiptirler. Yönetim ve çalışan arasındaki etkileşimin denetim açısından da kolaylık sağladığı bilinmektedir. KOBİ'ler piyasanın hızlı revize olmasına ve bürokrasiye takılmama konusunda avantajlıdır. KOBİ'lerin sermayesi az olarak kuruldukları için battıkları zaman ülke ekonomisine çok zarar vermemektedirler. Türkiye'de işsizlikle mücadele konusunda KOBİ'lerin desteği yadsınamazdır. KOBİ'lerin sağladığı istihdam hizmet yoğun olduğu için kalifiye eleman yetişmesine de olanak sağlamaktadır (Akgemci, 2001).

1.6. KOBİ'lere Sağlanan Destekler

Girişimciler küçük ve orta büyüklükte bir işletme olarak piyasaya girmekte ve büyüme hedefine sahiptirler. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler gelişip büyümesi hem ticarethane için hem de iktisadi anlamda oldukça önemlidir. KOBİ'ler maliyetlerini verimli düzeyde tutarak büyümeli ve bu büyüme ile halkın refah düzeyini arttırmaktadır. Hızlı revize olan piyasada rekabet edebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Buna paralel olarak KOBİ'leri büyümeleri gerekli bir durumdur. KOBİ'lere büyüme ve ayakta durması için bütün imkânlar sağlanmaya çalışılmaktadır. Desteğin kendi bünyesinden değil dış kaynaklardan sağlanmasının gerekçesi ise: küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin büyümesine imkân tanımadır. KOBİ destekleri arasında sermayeye sağlanan kamu desteğini, Eximbank'ı ve KOSGEB'i sıralamak mümkündür. Belirtilen destekler sayesinde KOBİ'ler büyümelerini optimum düzeyde gerçekleştirmektedir (Yurttadur, 2015).

Ülkemizde küçük ve orta büyüklükteki işletmelere sağlanan yatırım destekleri birçok kuruluş tarafından sağlanmaktadır. Buna paralel olarak sıralayabileceğimiz kurum ve kuruluşlar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Kalkınma Ajansları, Türkiye Orta Ölçekli, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV), Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXİMBANK), İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME),

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'dir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde KOSGEB destekleri ve hedefe ulaşma düzeylerini analiz etmek amacı ile alan yazın araştırması gerçekleştirilmiştir. Yerli ve yabancı çalışmalar incelenerek uygulamalı ve uygulamaz olan çalışmalardan faydalanılmıştır.

[Erdem ve Sakarya'nın \(2021\)](#) Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ekonomik zorlukların üstesinden gelmede KOSGEB, KGF ve Kalkınma Ajansı desteklerinin etkisini ölçmek amacı ile Balıkesir iline ait örnek bir çalışma incelenmiştir. Ele alınan konuda KOBİ'lerin yaşadıkları finansman problemlerinin başında; alacak tahsil sorunu, kredi temini zorlukları, sermaye yetersizliği ve maliyet artışları gelmektedir. KOSGEB desteklerinin yeterli olmadığı, ancak KGF ve GKKA desteklerinden yararlanan KOBİ'lerin ise belli durumlarda desteklerin etkili olduğu yargısına varılmıştır.

[Kalkan \(2005\)](#) tarafından yapılan çalışmada, Konya ve Ankara-Ostim' de mamul bölümünde çalışanlara anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırmacı, verilen eğitim ve inovasyon teşvikleri ile üretim kalitesi ve satışlardaki artışın yükselmesine katkı sağladığı kanısına varılmıştır.

[Arıkan \(2017\)](#) tarafından yapılan çalışmada, KOSGEB teşviklerinin küçük ve orta büyüklükteki işletmeler üzerinde avantajlı etkisi olduğu kadar dezavantajlı etkisinin revize edilmesi konusunda öneride bulunulmuştur. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelere verilen teşviklerin sürdürülebilirlik bağlamında kalıcı olacağı kanısına varılmıştır.

[Kandemir vd. \(2017\)](#) çalışmalarına göre KOSGEB desteği kullanan işletmeler açısından değerlendirilmesi TR33 Bölgesinde yapılan çalışmada Türkiye ile benzer ekonomik özellikler taşıdığı görülmektedir. TR33 Bölgesindeki KOSGEB desteği alan işletmeler olmasına rağmen diğer bölgelerde KOSGEB desteği almayan birçok işletme mevcuttur. Ancak KOSGEB desteği alan işletmelerin memnuniyet düzeyi istatistiki olarak ortalamanın üstünde olduğu sonucuna varılmıştır.

[Cetinkaya ve Ay \(2017\)](#) ile [Yıldız \(2013\)](#) tarafından yapılan çalışmalara göre, girişimcilerin aldıkları kredi miktarı düzeyi, girişimcilik eğitimi ve girişimcilik destek türü değişkenleri ile girişimcilerin amaçlarına ulaşma düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Destekten faydalananlar destek türleri arasında en fazla "kuruluş dönemi makine, teçhizat, ofis donanım ve yazılım" destek türünü tercih etmişlerdir. Ayrıca desteklerin yeterince bilinmediği, nitelikli eleman bulunmadığı, KOBİ'lerin finansman konusunda yetersiz olduğu, bilgi ve verimli üretim teknolojisinin eksik olduğu, yönetim ve kontrol sistemlerinin etkin kullanılmadığı, bilgisayar bilgisinin eksik olduğu sorunları ortaya çıkmıştır.

[Akbaba vd. \(2022\)](#)' nin yaptığı çalışmada, Erzurum ilinde KOBİ'lerin desteklere olan ilgi ve ihtiyaçlarını ve desteklerin amaca ulaşım ulaşmadığını ölçmek adına yapılan bir çalışmadır. KOBİ'lerin destek konusunda olumlu görüşleri ancak bilgi ve destek konusunda karşılıklı revize edilmesi bütün paydaşlar için yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

[Öz ve Topal \(2018\)](#)'ın yaptığı çalışmaya göre Türkiye'de girişimcilik desteklerinin verimliliği ve etkinliğini araştırmak üzere yapılan bir çalışmadır. Girişimcilik kavramının toplumsal olarak algıların ne olduğunu öğrenmek amacıyla olan bir çalışmadır. Küçük ölçekli iktisadi girişimciler olarak tecimsel yaşantılarını kuran işletmelerin irak vadede ne oranda geliştikleri ve tecimsel döngüye ne oranda tümleşik oldukları tartışılmış ve KOSGEB desteklerinin artırılması sonucuna ulaşılmıştır.

[Erdil ve Kalkan \(2005\)](#) tarafından yapılan çalışmalarında Ankara'da bulunan bir işletmenin, işletmelerin yaklaşık 250 kişi civarında çalışanı bulunan 275 firmanın aldıkları KOSGEB desteklerinin aksiyonları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ürün kalitesi ve yeniliğinin yanı sıra yıllık kârlarında artış yaşadıkları görülmektedir.

[Ar \(2009\)](#) tarafından yapılan çalışmada, Konya ilinde çeşitli birimlerde bulunan ve KOSGEB desteği alan 32 küçük ve orta büyüklükteki işletmeler çalışmanın konusu olmuştur. Araştırmada küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin olağan sorunlarına yönelik yapılan teşviklerin yetersiz kaldığı kanısına varılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı küçük ve orta büyüklükteki işletmelere mentörlük uygulaması yapılmasını ve desteklerin çeşitlenmesi konusunda önerilerde bulunmaktadı.

[Kolçak ve Bilici \(2013\)](#) araştırmalarında, NUTS-II ve TRA-I bölgesinde yer alan ve Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunan 45 küçük ve orta büyüklükteki işletmelere sağlanan desteklerin aktivasyonları analiz edilmiştir. Yapılan desteklerin istatistiki olarak işlendirme ve üretim ile pozitif yönde aralarında korelasyon bulunmuştur.

[Taşkıran \(2014\)](#) tarafından yapılan çalışmada, Şanlıurfa ve Gaziantep'te çeşitli bölümlerde işletmesi olan 131 küçük ve orta büyüklükteki işletmeler üzerine yapılan uygulamalı çalışmada küçük ve orta büyüklükteki işletmelere verilen destekler incelenmiştir. Araştırmada KOBİ'lerin desteklerle ilgili mentörlük ihtiyacı olduğu kanısına varılmıştır.

Malezya Sabah'ta üretim sanayisinde faaliyet veren 161 küçük ve orta büyüklükteki işletmelere yapılan anketler sonucunda [Ombi vd. \(2018\)](#) çalışmada kısmi en küçük kareler yaklaşımı kullanılarak küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin üretim performanslarına aktivasyonları analiz edilmiştir.

[Jauriyah \(2014\)](#), [Yusoff ve Yaacob \(2010\)](#) araştırmalarında olduğu gibi Ombi vd. de yararlanılan iktisadi desteklerin kk ve orta büyüklükteki işletmelerin performansları üzerine olumlu aktivasyonları olduğu kanısına varılmıştır. Fakat eğitim ve mentörlük alanlarında yapılan desteklerin bu süreçte okta etkisi olmadığı kanısına varılmıştır.

3. YÖNTEM

Çalışmanın temel amacı, KOSGEB teşviklerinin destek alan ticarethanelere ne oranda katkı sađladđını belirlemek ve bu desteklerle ilgili yaşanan problemler ve beklentilerin neler olduğunu ortaya koymak hedeflenmektedir. Bu doğrultuda çalışmada desen olarak fenomenoloji kullanılmıştır. Fenomenoloji araştırmalar, kaynağını psikoloji ve felsefeden alan, kişilerin deneyimlerinin ortaya çıkarılması ve tanımlanmasını temel alan bir desendir ([Creswell, 2017](#)). Bu tür araştırmalarda veri kaynağı olarak bir deneyimi yaşayan ancak deneyimin farkında olmayan ve anlamlandıramayan bireylerden oluşmaktadır. Bu tür çalışmalar için genellikle uygun örneklem yöntemi kartopu veya lt örneklem yöntemidir. Çalışmada rneklem sayısı 10 ile sınırlı kaldığı için katılımcılar ile tekrar görüşülmesi gerekeceğinden bu sayı yeterli görülebilmektedir ([Yıldırım ve şimşek, 2018](#)). Veri toplama genellikle yüz yüze, açık uçlu sorular ile gerçekleştirilmektedir. Olgubilim, esnek yapıya sahip olduğundan ötürü net sonuçlar veremeyebilir. Ancak bir olguyu, bir deneyimi daha iyi anlaşılmasını sağlayabilmektedir ([Yıldırım ve şimşek, 2018](#)).

Çalışmada rneklem olarak kartopu örneklem yöntemi uygulanmıştır. Kartopu rneklem tekniği, evreni oluşturan bireylere ulaşmanın zor olduğu durumlarda tercih edilen bir yöntemdir ([Patton, 2005](#)). Bu yöntem de seçilen ilk birey ile yapılan görüşme sonucu yine çalışma doğrultusunda ilgisi bulunan diğer bireyi önermesi istenmektedir. Dolayısıyla araştırmacı farklı katılımcılar ile görüşme olanağına kavuşur ve çalışma için gerekli örneklem ulaşılabilir ([Yağar ve Dökme, 2018](#)). Çalışma kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada bulgular analiz sürecini gerçekleştiren araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır.

3.1. Veri Toplama Aracı

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, belirli hedef doğrultusunda düzenlenmiş, belirli soruları içeren ancak katılımcılara aynı zamanda zgr düşüncelerini ifade etme fırsatı doğuran bir görüşme formatıdır ([Yıldırım ve şimşek, 2003](#)). Yarı yapılandırılmış görüşme formu  bölümden oluşmakta, birinci kısımda forma katılan kişilere ilişkin demografik ifadeler yer almaktadır. İkinci kısımda katılımcıların almış oldukları KOSGEB destekleri ile ilgili düşüncelerini yansıtan sorular bulunmaktadır. nc bölümde ise KOSGEB destekleri ile ilgili genel görüşlere ilişkin açık uçlu sorular yer almaktadır. Mülakat formu oluşturulurken alanında uzman 5 uzman ile grşlmştır. Uzmanların kanaatinde ve alanyazından yararlanılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması

KOSGEB destek programının verimliliğini ölçmek amacı ile yapılan çalışmada bulgulara ulaşmak için tme varım analiz tekniğiyle verilerin analizi gerçekleştirilmiştir ([Berg, 1998; Bogdan ve Biklen, 1998; Kvale, 1996; Patton, 1990; Uzuner, 1997, 1999; Yıldırım ve şimşek, 2003](#)). İlk olarak veriler yazıya dnştrlmştir. Dönüştürülen verilerin, indekslerin hazırlanması ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Nitel araştırmalarda, görüşme yöntemleri kullanılarak elde edilen bilgilerin güvenirliğini sağlamak için uzman kişilerin birbirlerinden bağımsız olarak veri dökümlerini dinlemeleri ve bu verileri okumaları önemli bir konudur ([Kvale, 1996](#)).

Çalışmada data toplama süreci gönüllülüğe dayalı gerçekleşmiştir. Görüşmeler, mülakat esnasında ses kayıt cihazı kullanılarak gerçekleştirilmiş ve görüşme yapan bireyler tarafından önemli görülen hususlar not edilmiştir. Görüşmeler güvenli bir ortamda gerçekleştirilmiş, görüşmenin bölünmemesi konusunda tedbirler alınmıştır. Görüşme süresi 15-20 dakika olacak şekilde ayarlanmış, katılımcı görüşmeden önce bilgilendirilmiştir. Görüşme esnasında algılanamayan durumlarda anlaşılır bir şekilde açıklamalar yapılmıştır. Görüşme kayıtları yazarlar tarafından deşifre edilerek metin haline getirilmiştir. Görüş metinleri aynı anda 3 araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve ortak bir kararda birleşmiş ve kodlar oluşturulmuştur. Tüm verilerin incelenmesinin ardından tüm kod ve sınıflama yapıları araştırmacılar tarafından gözden geçirilmiş ve yapının son hali meydana gelmiştir. Veriler 2020- 2021 yılları arasında Erzurum ilinde yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiştir.

Çalışmada veri toplama aracının geliştirilme yaklaşımı, verilerin alınması, kaydedilmesi, uzman görüşleri, sağlıklı ve doğru kayıtların alınması ve araştırmacıların ortak anlayışı ile incelenmesi gibi önlemler alınarak geçerlilik ve güvenirlik bakımından yeterli bir çalışmanın ortaya çıkarılmasına zen gösterilmiştir. Çalışmada veriler tanımlayıcı analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı analizde araştırma için bir ereve oluşturulmuş, veriler işlenmiş, bulgular betimlenmiş ve yorumlanmıştır ([Altunışık vd. 2010](#)). Bu araştırmada bulgular inceleme sürecini gerçekleştiren araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılmış ve yorumlanmıştır. Tanımlayıcıların açıklanması için örnek katılımcı görüşleri sunulmuştur.

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında KOSGEB desteği alan katılımcılara desteği alma sürecinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili ve desteklerin verimliliğine yönelik görüşleri sorulmuştur. Destek konusunda genel olarak verimlilik konusunda olumlu görüşler belirtilmiş ancak destek sürecinde bazı problemlerin olduğunu belirtmişlerdir. Olumsuz görüş belirten sadece iki katılımcı olmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk kısmı betimleyici ve kurumsal yapı hakkındaki sorulardan oluşmaktadır. İlk bölümden katılımcılardan demografik sorulara verilen cevaplar şu şekildedir:

Tablo 1. Demografik Bulgular Katılımcı-İşletme

Demografik		Oran
Cinsiyet	Erkek	93 %
	Kadın	7 %
Yaş	25- 30 yaş	36 %
	31-40 yaş	14 %
	41-50 yaş	21 %
	51 ve üzeri	29 %
Eğitim Seviyesi	İlkokul	7 %
	Lise	29 %
	Ön Lisans	21 %
	Lisans	36 %
	Lisansüstü	7 %
Hukuki Açıdan İşletme Türü	Şahıs	60 %
	Limited	40 %
İşletmenin Faaliyet yılı	0-4 yıl	36 %
	5-9 yıl	14 %
	10-14 yıl	14 %
	15-19 yıl	7 %
	20 yıl ve üzeri	29 %
NACE Kodlarına göre işletmelerin verdiği cevaplar	Fotokopi-ozalit	
	Yiyecek	
	Elektronik	
	Medikal	
	İnşaat	
	Sanayi	
	Matbaa	
	Halı- Mobilya	
	Eczane	
	Makine	
	Lokanta- Kantin	
Mimarlık		
Hangi Kuruluşa Kayıtlısınız?	Ticaret ve Sanayi Odası	64 %
	Esnaf ve Sanatkâr Odası	36 %
KOSGEB Desteklerinden Nasıl Haberdar Oldunuz?	Çevreden	30 %
	İnternet	21 %
	Gazete, Dergi vs	7 %

Katılımcılara KOSGEB'in hangi destek veya desteklerinden yararlandığı sorulmuş, verilen cevaplar şu şekildedir:

Tablo 2. KOSGEB Desteği Yararlanma Durumu

Destek Çeşitleri	Oranlar
Girişimcilik Desteği	31 %
AR-GE, İnovasyon Üretim ve Yerleştirme Teşvikleri	6 %
İşletme Büyütme Teşvikleri	13 %
Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere Finansman Teşvikleri	44 %
İŞGEM/TEKMER Programı	6 %

Mülakatın ikinci kısmı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcılara KOSGEB desteğinin kullanım ve projelendirme aşamalarında ne çeşit problemlerle karşılaştıkları sorulmuştur. Araştırma çerçevesi sekiz çeşit başlıkta düzenlenmiş ve katılımcılardan her başlık için ayrı ayrı yorumlar istenmiştir. Bu başlıklar şunlardır:

- Bürokratik bakımdan
- Zaman yönetimi bakımından
- Hukuki bakımdan
- Proje süreci bakımından
- Projelendirme maliyetleri bakımından
- Mentörlük ve yönlendirme hizmetleri bakımından
- Eğitim bakımından
- Mali yükümlülükler bakımından (harç, vergi, vb.)

Projelendirme aşamasında proje hazırlama, projelendirme mali yükümlülükleri ve maliyetleri bakımından herhangi bir problem olmadığı bildirilmiştir. Diğer başlıklar ile ilgili problem yaşadığını bildiren katılımcıların sayıları şu şekildedir:

Tablo 3. Projelendirme Aşamasında Katılımcıların Diğer Problemleri

Problemler	N
Bürokratik	6
Zaman Yönetimi	7
Mentörlük	4
Eğitim	1

K1- “Mentörlük hizmeti almadan bürokratik işlemleri hazırlamak ve takip etmek zor oluyor.” İşlemlerin hangi aşamada olduğu hakkında net bilgi alamıyoruz.

K2- “Değerlendirme süresi belirsiz ve çok uzun, ayrıca bana iki personel çalıştırmam gerektiği söylendi, işyeri aktif olmadan sigorta ödedi”.

K3- “Başvuru yaptıktan uzun bir süre sonra geri bildirim olmadı, oysa desteğe acil ihtiyacım vardı”.

K4- “Eğitimler verimli ama çoğu insan sadece sertifika almak için geldiğinden dikkatle dinlenilmiyor. Konular daha dikkat çekici olabilir mi?”

K5- “Verilen destekler ile ileri sürülen koşulların, kişiye ve zamana göre daha değişken ve esnek olmasını istiyorum.”

K6- “Hangi sektörlerin desteklediği konusunda net bilgiye ulaşamadım.”

Destek kullanım aşamasında proje hazırlama, mali yükümlülükler ve eğitim süreci ile ilgili problem bildirilmemiştir. Diğer başlıklar bakımından problem yaşadığını belirten katılımcıların sayıları ise şu şekildedir:

Tablo 4. Destek Kullanım Aşamasında Katılımcıların Diğer Problemleri

Problemler	N
Bürokratik	4
Zaman Yönetimi	5
Hukuki	1
Projelendirme Maliyetleri	1
Mentörlük	5

Mülakat esnasında, kullanım aşamasında problem yaşadığını belirten bazı katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

K1- “Biz önce makineleri alıp faturalandırdıktan sonra ödeme yapıyoruz. Maddi sınırlılıklar doğrultusunda makine alımlarında ayrıca borçlanmak durumunda kalıyoruz.”

K2- “Kredi desteklerinde işler olumlu ilerliyor ancak hibe desteklerinde bürokratik sorunlar karşımıza çıkıyor. Bazı görevlilerin desteği ödememek veya az ödemek için bahane buldukları kanaatine varıyoruz.”

K3- “Destek miktarını önceden bilmediğimiz için sıkıntı yaşadık.”

K4- “Denetlemeler düzenli yapıldığı halde denetçilerin yeterli bilgi sahibi olmadıklarını görülmektedir. Bu sebeple kendimizi tam anlamıyla ifade edemiyoruz.”

K5- “Ödeme süreci uzun ve bürokratik zorluklar bıktırmaktadır.”

K6- “Kredi bankadan alındığı takdirde zorluk çıkarılmakta ve sigorta ücreti alınmakta, bu durum mali külfet doğurmaktadır.”

K7- “İkinci el makine almamıza izin verilmediğinden yeni makinelerin maliyeti oldukça yüksek oluyor.”

Mülakatın ikinci bölümünün ikinci kısmında katılımcıların kullandıkları KOSGEB desteğinin sonuçlarının değerlendirilmeleri ve işletmelerine olumlu katkılarının ne olduğunu anlatmaları istenmiştir. Bu bölümde de araştırma çerçevesi sekiz farklı başlıkta düzenlenmektedir. Bu başlıklar şöyledir:

- Parasal bakımdan
- Üretim bakımından
- Satış ve pazarlama bakımından
- Tedarik ve dağıtım kanalları bakımından
- Vizyon geliştirme bakımından
- Diğer işletmeler ile ilişkiler bakımından
- Mali yükümlülükler bakımından

Mülakatta katılımcıların verdiği cevapların ekonomik, istihdam ve üretim konularında yoğunlaştığı görülmüştür. Tüm bu başlıkların işletmesine katkı sağladığını belirten katılımcıların oranları aşağıda verilmiştir:

Tablo.5 KOSGEB Desteğinin Katılımcılara Fayda Alanları

Fayda Alanları	Oran
Ekonomik	71 %
Üretim	14 %
İstihdam	57 %
Diğer	21 %

Katılımcıların bazıları bu konudaki görüşlerini örnek olarak aşağıda belirtmektedir:

K1- “Yeni mezun olan genç girişimcilerin kendi işletmelerini kurarak istihdam konusunda katkısı olduğunu belirtmektedir. KOSGEB desteği olmasaydı işletme konusunda maddi ve vizyon açısından problem yaşardım ifadesini vermektedir.”

K2- “İşin sürekliliği ve gelişimi açısından katkı sağladığını düşünmektedir.”

K3- “Maddi açıdan zorlandığı bir dönemde finansman desteği sağlanmıştır.”

K4- “Hibe desteğinden çok faizsiz kredi desteği alarak kendi işletmeme yatırımlarda bulundum. Ancak hibe desteğinin yetersiz olduğunu” belirtilmektedir.

Mülakatta katılımcılara ayrıca girişimcilik sertifikası alıp almadıkları sorulmuş dört katılımcı sertifikasının olmadığını söylerken diğer katılımcılar sertifikaları olduklarını belirtmişlerdir. Sertifika eğitimleri konusunda öne çıkan düşünceler şunlardır:

- Eğitim sürecinde verilen eğitimlerden görüşler genellikle olumludur. Ancak bazı katılımcılar konuların daha yüzeysel anlatılmasını istemektedir.
- Eğitimcilerin kapasitesi yeterli görülmektedir. Ancak bazı eğitimcilerin akademik boyutta anlattığı, dinleyicilerin seviyesine inmediği düşünülmektedir.
- Eğitimlerin gerçekleştiği ortamların uygun olduğu belirtilmiş ve uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimin önemli olduğu vurgulanmıştır.

6. SONUÇ

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler geliştirmekte olan ülkelerin ekonomik sistemlerinde temel yapı taşı olarak görülmektedir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, dinamik yapıları sayesinde ekonomik dalgalanma ve krizlere karşı büyük işletmelere oranla daha dayanıklıdır. Dolayısıyla KOBİ’ler tüm ülke hükümetleri tarafından önemsenmekte ve desteklemesi için ekonomik politikalar gütmektedir. Bu politikalar çerçevesinde KOBİ’lerin desteklenmesi için ülkeler kendi alanlarında destek programları oluşturmuşlardır.

Bu çalışmada, KOBİ’lere yönelik sunulan desteklerin, ne ölçüde ihtiyaçlarına cevap verdiği, desteklerden nasıl ve ne şekilde faydalandıkları ve problemlerinin çözümünde ne oranda katkı sağladığı üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu doğrultuda 10 KOBİ işletmesi ile görüşmelerde bulunulmuştur. Görüşme yapılan işletmelerin farklı faaliyet gösterdikleri gözlemlenmiş ve bu durumun çalışmaya sektörel bağlamda heterojenlik kazandırdığı düşünülmektedir. Bunun ile birlikte Erzurum ilinde aktif faaliyet gösteren KOBİ’ler ve KOSGEB gibi kuruluşların sunmuş oldukları desteklerden faydalandıkları gözlemlenmektedir. Gelecek araştırmalarda kapsamın genişletilmesi elde edilecek bulgular ve çıktılar açısından çok daha verimli olacağı öngörülmektedir.

KOSGEB, Türkiye’de KOBİ’lere destek vermek amaçlı kurulan bir kurum olarak ortaya çıkmıştır. KOSGEB desteklerinden Erzurum ilinde faydalanan işletmeleri hedefleyen bu çalışma, işletmelerin KOSGEB desteklerine başvuru aşamasında, kullanım ve sonrasında yaşadıkları olumlu veya olumsuz deneyimlerini ve alınan desteğin verimliliğini ortaya koymayı amaçlamakta ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında KOSGEB desteklerinden faydalanan KOBİ’lerin çoğunun almış oldukları desteklerin verimliliğine yönelik görüşlerinin genel olarak olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Görüşlerin olumsuz olma nedenleri arasında ise zaman yönetimi, bürokrasi ve mentörlük ve yönlendirme hizmetlerinin yetersiz olması gelmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda bazı öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu öneriler şunlardır:

- Son zamanlarda inovasyonun hayatımızın her alanına nüfuz etmesi ile KOSGEB başvuru ve kullanımı aşamasındaki olumsuzlukları gidermek amacı ile teknolojik gelişmelerden alt yapı üzerinde yararlanılması öngörülmektedir.
- Bürokratik sistemde yapılacak revizeler ile hem zaman hem de kaynak harcamalarının önüne geçilebileceği öngörülmektedir.
- KOSGEB desteğinin başvuru öncesi ve destek sonrası mentörlük ve yönlendirme hizmetlerinin revize edilmesi ile sürdürülebilirliğin sağlanmasının, desteklerin verimliliğini arttıracacağı düşünülmektedir.
- KOSGEB projelerinin kabul edilmesi sonrasında maddi desteğin verilmesi bazı girişimcileri caydırmaktadır. Bu nedenle girişimci sayısını artırma amacı ile KOSGEB projelerine başvuru esnasında desteğin verilmesi girişimcileri motive edeceği düşünülmektedir.

Etik Kurul Onayı: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Madde 90, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TR Dizin Etik Kurul Kriterleri ve Türkiye’nin taraf olduğu anlaşmalar gereğince insandan anket, mülakat, odak grup çalışması, deney vb. yollarla veri toplanmasını içeren çalışmalarda Etik Kurul Onay Belgesi alınması zorunludur. 2020 yılı öncesinden tamamlanmış çalışmalardan Etik Kurul Onay Belgesi istenmemektedir.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm aşamalarında etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun Journal of Tourism Research’in hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar Katkıları: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuşlardır

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır intihal incelemesinden geçirilmiştir.

Ethics Committee Approval: In accordance with Article 90 of the Turkish Penal Code No. 5237, TR Index Ethics Committee Criteria of the Council of Higher Education and the agreements to which Turkey is a party, it is mandatory to obtain an Ethics Committee Approval Certificate for studies involving data collection from humans through surveys, interviews, focus group studies, experiments, etc. For studies completed before 2020, an Ethics Committee Approval Document is not required.

Ethics Approval: The author(s) confirm that ethical principles have been adhered to throughout the course of this study. In the event that this is not the case, the responsibility lies with the authors and not with the Journal of Tourism Research.

Author Contributions: The authors contributed equally to the study

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

This article has been prepared in accordance with the principles of research and publication ethics and has been subjected to plagiarism detection software.

KAYNAKÇA

- Akbaba, A.İ. (Ed.) (2020). Dijital dönüşüm ve KOBİ'ler. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Akbaba, A.İ., Batıbeyi, A., Karabulut, Y. (2022). İşletme Araştırmaları Dergisi.14(2) 1388-1407 Journal of Business Research- Turk. <https://doi.org/10.20491/isarder.2022.1447>.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E., Bayraktaroğlu, S. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. (6.Baskı). Sakarya.
- Akgemci, T. (2001). KOBİ'lerin temel sorunları ve sağlanan destekler:KOSGEB Yayınları.
- Ar, M. (2009). KOBİ'lere Verilen Teşvik ve Destekler Kapsamında KOSGEB Konya Örneği, (Yüksek Lisans Tezi) Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARAS, A. (2017), Small and Medium Enterprises Financing, UNITED NATIONS ESCAPE (Economic and Social Commission for Assia and the Pasific, <https://www.unescap.org/sites/default/files/Small%20and%20Medium%20Enterprises%20Financing.pdf>
- Arıkan, E. (2017). KOSGEB Desteklerinin KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Araştırılması: Batman İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi) Batman: Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ay, H. M. ve Talaşlı, E. (2007). Türkiye'de KOBİ'lerin İhracattaki Yeri ve Karşılaştıkları Sorunlar, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, (3), 173-184.
- Bakan, İ. (2015). Girişimcilik, KOBİ'ler ve Strateji. Ankara: Gazi Kitap Evi.
- Berg, L. B. (1998). Qualitative Research Methods for Social Sciences. Boston: Allyn ve Bacon.
- Bilen, A. ve Solmaz, H. (2014). KOBİ'lere Sağlanan Finansal Desteklerde KOSGEB'in Rolü ve Diyarbakır Uygulaması, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(8), 53-71.
- Bogdan, R. C., Biklen, S. K. (1998). Qualitative Research for Education: An İntroduction to Theory and Methods. Boston: Allyn ve Bacon.
- Cansız, M. (2008). Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB, DPT Yayın No: 2782, Ankara.
- Creswell, J. W. (2017). Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi. Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. (H. Ekşi, Ed.). EDAM.
- Çetinkaya, A. Ş. ve Ay, K. (2017). KOSGEB Girişimcilik Desteklerinin Amacına Ulaşma Düzeyi: Konya İli Araştırması, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17(30. Yıl Özel Sayısı), 19-34.
- Dominguez, N., Mayrhofer, U. (2018). Key Success Factors of SME Internationalisation: A Cross-Country Perspective. International Business & Management. Volume 34. Emerald Publishing Limited.
- Erdem, M., Sakarya, Ş. (2021). "Kobi'lerin Finansman Problemlerinin Çözümünde KOSGEB, Kredi Garanti Fonu (KGF) ve Kalkınma Ajansı Desteklerinin Etkisi: Balıkesir İlinde Bir Araştırma". Verimlilik Dergisi/Journal of Productivity (2), 81-94.
- Erdil, O. ve Kalkan, A. (2005). "Kobilere Sağlanan Desteklerin KOBİ'lerin Performanslarına Etkisi". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (7), 103-122.
- Gül, Z. (2007). "Türkiye'de KOBİ'lerde Çevre Yönetim Sistemleri". 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara, 435-454. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180624-7.pdf>
[Erişim Tarihi 30.04.2020](https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180624-7.pdf)
- Jauriyah, S. (2014). "Malezya KOBİ Performansı ve Devlet İşletme Destek Hizmetleri: Soğurma Kapasitesinin Moderatör Etkisi. (Doktora Tezi) Malaysia: Universiti Utara Malaysia.
- Kalkan, A. (2005). KOBİ'lere Sağlanan Desteklerin Örgütsel Performansına Etkileri. Kocaeli (Doktora Tezi) Kocaeli: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Fakültesi.
- Kandemir, T., Baykut, E., Avcı, A. (2017). KOSGEB Desteklerinin Destekleri Kullanan İşletmeler Açısından Değerlendirilmesi (TR33 Bölgesi Uygulaması). Optimum: Journal of Economics & Management Sciences/Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(1).
- Kaya, A. (2017). Bilişim ve İletişim Çağında Girişimcilik ve Kobi Yönetimi. (3. Baskı.). İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Kolçak, M., Bilici, N. (2013). "KOBİ'lere Sağlanan Finansal Desteklerin Üretim ve İstihdama Etkileri NUTSII TRA-I Bölgesinde Bir Uygulama". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (3), 291- 312.
- KOSGEB,2016a,http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Yonnetmelikler/KOSGEB_Kurulu%C5%9F_Kanunu
- KOSGEB, 2016b, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/337/vizyon-ve-misyon>,
- KOSGEB,2016c,<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/180/nerendenbaslamaliyim>
- Küçük, O. (2005). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi. (2. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kvale, S. (1996). Interviews: An introduction to Qualitative Research Interviewing. California: Sage Publications.
- Marangoz, M., İnak Özberk, T. M. (2018). "KOBİ'lerin Dış Pazarlara Açılmasında İnternetin Önemi ve Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi". İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 1-21.
- Ombi, N., Ambad, S. N. A., Bujang, I. (2018). "İş Geliştirme Hizmetlerinin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin

- (KOBİ) Performansına Etkisi". *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8 (3), 117-130.
- Öz, S., Topal, B. G. (2018). Türkiye’de Girişimcilik Desteklerinin Verimlilik ve Etkinliği: KOSGEB Örneği. 2 (4), 55-76.
- Özdevecioğlu, M. (2013). "Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi". In H. Karadal (Ed.), *Girişimcilik* (pp. 1-14). İstanbul: Beta.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley ve Sons, Ltd.
- Savlovsch, L. I., Robu, N. R. (2011), "The Role of Smes in Modern Economy". *Economia Seria Management*, 14 (1), 277-81.
- Singh, R., Garg, S., Deshmukh, Sg. (2010). "The Competitiveness of SMEs in a Globalized Economy: Observations from China and India". *Management Research Review*, 33 (1), 54-65.
- Taşkıran, C. A. (2014). KOBİ'lere Sağlanan Desteklerin Şanlıurfa ve Gaziantep İllerindeki Uygulamaları. (Yüksek Lisans Tezi). Şanlıurfa, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜİK, (2020). "Ekonomik Faaliyet ve Büyüklük Grubuna Göre Çalışan Sayısı, 2009-2019". (22 Haziran 2021).
- Yağar, F., Dökme, S. (2018). "Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik Ve Güvenirlik". *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 1-9.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri". *Qualitative Research Methods in The Social Sciences*. (10. baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, S. B. (2013). KOBİ'lere Sağlanan Kamu Desteklerinde Etki Değerlendirmesinin Önemi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 19-34
- Yurttadur, M. (2015). *KOBİ Yönetimi ve Büyüme*, (2. Baskı.) İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Yusoff, M. N. H., Yaacob, M. R. (2010). "The Government Business Support Services in Malaysia: The Evolution and Challenges in The New Economic Model". *International Journal of Business and Management*, 5 (9), 60-71.